UNITED STATES
HOLOCAUST
MEMORIAL
MUSEUM

Ukrainian Museum-Archives of Cleveland
Displaced Persons Camp Rare Book Collection

Item in Public Domain or an Orphan Work:

The United States Holocaust Memorial Museum Library respects the copyright and other intellectual property rights associated with the materials in its collection and makes good faith efforts to locate copyright owners. According to the Library's knowledge, the Library may make this title publicly available for reasons including but not limited to: the title is in the public domain or the title is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact the USHMM Library by phone at 202-479-9717, or by email at reference@ushmm.org.

560.
2825

Бібліотека Українського Євангелика

13

Паст.Д-р К.Б. Р і т т е р

ХРЕСТ І СВАСТИКА

/Проповідь на день вознесення Христового/

Переклав з німецької мови
В.Боровський

УКРАЇНСЬКИЙ
Ь. 1748
МУЗЕЙ-АРХІВ

Женева 1947

На правах рукопису

Передмова перекладача.

Ця проповідь була виголошена коротко по тотальному розгромленню гітлерівської Німеччини.

Сам Гітлер майже в кожній своїй промові покликувався на провидіння, але його провидіння, це не був Бог, Отець Ісуса Христа, а скорше віра в сліпу долю. Це був ошуканчий маневр роботи на масу враження, що він також релігійний та вірить в Бога. Якщо він і вірив в якесь божество, то напевно в старе німецьке, поганське, але не в Бога християнського, об'явленого в Ісусі Христі.

Цьому Богові і взагалі християнству була заповіджена безкомпромісова війна, особливо після того, коли християнські церкви в Німеччині не погодилися піти під диктат нац.соц.партії, а тим самим і держави.- Цебто не схотіли стати "німецькими християнами".

Багато духовних різних християнських визнань запроторено в конц.таборі. З вибухом війни замкнули майже всі християнські видавництва газет і книжок. Молодь виховували без Бога. В школах почали зносити навчання релігії. До військових відділів СС, на початках, приймали тільки таких, що виступили офіційно з церкви. Це само відносилось до тієї молоді, що вступала до гітлерівських партійних шкіл Твердили, що християнство є жидівською вигадкою, чужою духовости арійських народів. Підчас Богослужень по неділях влаштовували вправи партійних формацій та партійних організацій молоді. Тих при військо, що в святочні дні збиралось на Богослуження, часто посилали на вправи, або роботи. Церковні добродійні установи, школи та діточі садки, держава перебрала на себе. Похорони партійців влаштовували, переважно, без духовенства і т.д. і т.д. Це була тільки прилюдія. Головний наступ на християнство мав був початися по виграній війні. Та Бог хотів інакше!

В нас в Україні з певних тактичних зглядів, до часу, давали релігійну свободу, яку також тяжко було назвати свободою.

Ця проповідь виголошена в Марбургській університетській церкві дня 10.5.45 р. є тверезим поглядом німецького духовного на минулі дні й роки найновіщої німецької історії. Цей погляд буде напевно цікавим і для багатьох українців, читаючих ці рядки, а може навіть і повчаючим. І в нас не бракувало, а може й не бракує людей, що радо зробили б церкву знаряддям своєї партійної політики. Вони самі Бога не потрібують. Слухати його також не думають. На їхню думку релігія потрібна тільки для маси. Зате вони радо повчали б і самого Бога.

В свій час мав я нагоду чути в Західній Україні промови духовних Швайцарії, Голяндії та Англії. Всі вони твердили одно: "Коли є в наших країнах щось доброго, то все це ми завдячуємо впливам Євангелії". Ця думка підтверджується і тут, наст.Др.Ріттером. Це ми можемо сказати і про наш нарід.

Хай Господь милосердний допоможе, щоб християнські церкви в Українському Народі, зуміли встояти в свідомости величі їхнього покликання та своєї відповідальности перед Богом і народом.

В.Б.

Хрест і свастика

Проповідь

Піднісся Бог серед веселого
гукання, Господь серед голосів
трубних.

Пс. 47,6.

Сьогодні святкує ціле християнство память вступлення на Свій трон, Царя вічного царства - Ісуса. Події цих днів /розвал 3-ої Німеччини/, промовляють до кожного в нашому народі, що має отверті вуха, могутньою й потрясаючою мовою.

Бог підноситься при радісних окриках і Господь серед голосів трубних. Через цей вірш стався псалом 47, вступним на Богослуженнях в свято вознесення в нашій церкві. Але цей псалом в свойому глибшому значінню здійснився ще в Христі. Це є побідна й подячна пісня за поміч Божу. Бог в особливий спосіб проявив себе в історії Свого народу і дав йому побіду над ворогами. Побідно, як тріюмфатор, вертається він в свою країну назад. Гучні музичні звуки, повні радости й ликування, проводять його. Згідно з цим порівнанням, в Христі Бог особисто зійшов на землю й проявив себе в історії людства. Дивлячись на вознесення, бачать учні Христові тимчасове закінчення цього Богоявлення в певній спосі історії. Через цей поступок Бога, в Христі наступив рішаючий зворот в історії людства. Цим створився факт, якого ніхто не може ані зрадити, ані усунути. Тому було це нічим іншим, як тільки безсилою глупотою, коли третя Німеччина пробувала память про цю золоту середину світової історії знищити тим, що заборонила наші роки числити від народження Христа, а говорила про "зворот в літочисленню" /Zeitwende /.

Від часу вступлення Царя Христа на свій трон, стався хрест Христів святим знаком Божої побіди, знаком - панування Христа над народами, а післанці Його царства діють в цілому світі. Божків і цезарів, що веліли себе убожествляти здетронізовано. В листі до колосян говорить апостол про це образово. Христос підпорядкував "князівства і власті", цебто сили царства духа, царства душі й історії в свій побідний похід. Так чи інакше вони є залежні від Нього. Тільки в цій залежності можуть вони відтепер існувати та діяти. Тому було це запереченням дійсности, божевіллям, робити спробу ставити християнській Европі в релігійний приклад і захвалювати, вже х/ давно здуплавілий і завмираючий, поганський культ цісаря в Японії.

Сталося це від 2000 літ непорушним законом історії, що там, де вже раз над якимось народом піднято знак Хреста, кожна спроба заступити цю владу якоюсь іншою як Царя Христа, мусить вибухнути в

х/ До речі цей самий цісар по капітуляції Японії заявив, що він сам є людиною християнських переконань.

бунт проти Бога і під знаком прокляття, знаком антихриста, підпасти під владу сатани.

Перед приходом Христа була свастика справжнім знаком спасення для багатьох народів. Вона була поширена не тільки єдино між германськими чи арійськими народами; її можна було найти у всіх частях і зонах світу, і в Китаї, і в Мексику як соняшне колесо, як знак обявлення Божого в величних, творчих і благословляючих силах світла. Та по приході Христа, як знак проти хреста Христового, перетворюється вона в символ демонів. Я ніколи не забуду того весняного ранку в році 1933, коли я після довшої хороби перший раз вийшов на прохід і на вежі Бісмарка, над нашим містом, побачив величезну свастику виставлену партією. Неописаний жах охопив мене. Якесь повне страху передчуття, що над нашою мирною, німецькою батьківщиною, почала своє демонічне панування сила повна ненависти й нищення. Я дивився в дусі в пропасть наповнену кровю, слізми, невисказаним горем і знищенням душ і краю. Напевно, коли б я був про це пережиття тоді оповідав, тільки небагатьох були б мене зрозуміли. А ті члени партії, що виставили там той знак, напевно й самі не знали, якій вони силі тим служили. Але сьогодні? Чи не відкрилися багатьом сьогодні очі на тих демонів, що тоді опанувавши людей, розпочали своє діло, яке закінчилось морем мук, мордом міліонів і упадком нашого краю, а нарешті кинуло в погибіль і їх знаряддя? Чи не говорять жорстокі й розпучливі самогубства так багатьох провідних мужів третьої Німеччини й жахливий кінець їхнього панування до нас особливо виразною мовою?

В році 1874 написав набожний богослов Мартин Келер /Kähler/, шанований учитель цілого покоління евангельських пасторів, слідуючі думки: "Треба тільки леститися народові доказами своєї державної величи, своєї непобідимої народньої сили, а шляхи народу пічнуть спускатися вниз. Це є свавільний забобон, твердити, що християнські народи не можуть згинути. Християнські народи можуть перестати бути християнськими. Тоді вони підпадають законам природи, що ведуть до минучости-занепаду. Ми живемо на землі, що зробилася овочною завдяки трупам народів. Не уподібнюймося пророкам, що обіцюють на землі дочасне блаженство і снять про тисячлітнє царство, якого носієм мав би бути наш нарід. Вже Лютер бачив, що Бог може невдячному німецькому народові забрати Євангелію і свою руку від нього відтягнути. Тому напружуймо свої останні сили, щоб нашу віру в Євангелію засвідчити нашим життям, щоб наш нарід втримати при єдиному міцному корені його сили". Такі слова видаються нам сьогодні пророчими. Це, що наш нарід в останніх роках не найшов в собі сили протиставитися жахливому божевіллю - не є без причин. Велика сліпота, нездібність розріжняти духів, - є виною довгих років і десятиліть внутрішнього зміління, опорожнення душ, розкладу морального сумління, безвірря. В порожнечу, що його лишало зникаюче християнство, вливалася самоомана й пянила людей. Чи не бачили ми в цих роках власними очима, що є біснуватість? Де ще була щира, глибоковкорінена набожність, там пізнавалося духів і вмілося їх розріжняти. Старий набожний селянський поет Верхньої Гесенщини, Науман, знав, що робив, коли запитав одного молодого селянина з оточення своїх приятелів: "І ти хочеш собі справді причепити цю чортівську відзнаку?" Але як багато було засліплених і між освіченими людьми нашого народу, що справді вміли цінити моральні овочі християнства, але про дерево й коріння, з яких єдино ці овочі могли виростати, не хотіли знати. Вони були призвичаєні викручуватися перед кожним поважним релігійним рішенням. Ми вже цілком не говоримо про широку масу, що мала тільки зрозуміння для матеріяльних дібр цього

життя й тримала себе замкненою для всякого звязку зі силами Божого світа.

Ця здібність подаватися перед зводничим блеском половинчастих правд, проникла навіть в простір церкви і навіть в середовище християн, що виразно підкреслювали свою християнськість. Дуже виразно пише вже згаданий M.Köhler в тому самому 1874 році: "Церква згідно з її ціллями є незмінною й загальною супроти всіх нахилів до народних егоїзмів. Спроба робити її служницею цього егоїзму є замахом на її Божеське покликання". А на другому місці він висловлюється: "Вільним може лишитися тільки той характер, вільною може лишити держава тільки ту церкву, що тримається свого визнання. Безхарактерної церкви вона ніколи не лишить вільною. Ця церква зробиться наймичкою держави і її власні діти самі будуть кпити з неї". Власне цей замах на церкву та її Боже покликання ми пережили. І дійсно, де церква показала себе без характеру й принципіяльности, попала вона під кпини своїх ворогів. Це не є випадковим, а зраджує багато дечого, що найбільший напад звернений проти церкви, скеровувався само на проповідь гріха й покаяння. Гріх, твердилося, це є слово для меншевартісних рас. Покора грішника перед Богом не є гідною, а ображуючою для вільного, високодумного народу-панів, що стоїть перед Богом з високо й догори піднятим чолом. О, мій улюблений німецький народе, що позісталося ще з твого шляхотного єства під діянням таких забріханих фраз? Найбільші твої сини були найбільшими в їх правдивій покорі перед Богом. Як гірко й поважно мусить тепер промовляти Бог до нас. В який жорстокий стид і пороки попали ті, що не хотіли впокоритися перед Богом? Якою ганьбою стоїмо сьогодні вкриті перед світом! Лютер аж забагато мав слушности, коли в своїй приповісті порівнює нарід до сильного коня. Коли цей кінь скине з себе, як свого їздця Бога, тоді без всякого хитання в порожнє сідло вскочить сатана.

Від часу Христового вознесення, відкинення Євангелії є рівнозначне з бунтом проти Бога і потягає за собою Божі суди. Це треба пізнати й цього пізнання триматися. В цій годині і в цій справі маємо ми до діла з Богом. Я знаю, що ствердження цих фактів і отворте говорення про них є дуже для насболючим. Але ми не сміємо перед цією правдою ховатися. Думаєте, що проповідникові Євангелії, люблячому свій нарід з цілої душі й бачучому свій нарід в гіркому горю,- є легким стояти на проповідниці й проповідувати покаяння? Багато милішим було б мені промовляти словами потіхи. Але така потіха може тільки правдиво збудувати й підняти того, що не відтягається від правди та її суду. Ще раз: Ми маємо в цей час до діла є Богом, тільки з Ним Самим, а тепер є час Його суду. Ми не маємо тут до діла з американцями, чи росіянами. Ми не провадимо в церкві ніякої політики. Тут про це не розходиться і вони нам нічого не поможе. Воно було б тільки викрутом і втечею, коли б ми хотіли питатися. А що вони такого доброго зробили? Чи вони справді кращі від нас? Вони стоять точнісенько як і ми під Богом... Він є також і їхнім Богом і Суддею. Але це не є нашою річчю сперечатися над цим з ними, чи з Богом. Також не можна твердити: Я не несу ніякої відповідальности. Це уникання перед відповідальністю сталося для нас просто злощасністю. Я ще раз повторюю, я говорю про відповідальність, яку кожний має нести перед Богом і котрої його ніхто, ніяка людина і ніякий уряд позбавити не зможе. Кожний хоче бути в народі учасником чести й слави. Але так само є і з загальним учасництвом в питаннях вини даного народу. Моральна сила нашого народу в своїй цілості була просто заслаба, щоб поставити належний опротив поширюючийся заразі. Це є тверезий факт, перед яким неможливо заплющити очей.

Ще в цих днях зустрічаю моїх парафіян, що все ще говорять: Я не можу просто в це вірити, що повідомляється про концентраційні табори. Або: Провідні мужі напевно цього не бажали і не знали. В такому положенню, де кожне самообманство може бути катастрофальним для дальшого розвитку нашого народу, є обовязком з власного досвіду дати свідоцтво. Після упокорення Югославії в році 1941 мусів я, як заступник моєї військової установи, взяти участь в одному засіданню, на якому нараджувалося над виконанням одного приказу "фірера". Розходилося про усунення 250.000 селян з жінками й дітьми. Єдиним злочином цих людей було, що вони були словенами. Памятаючи про справедливе панування Австрії, під яким вони століттями вдоволено й щасливо жили, при нашому вступі,- привітали нас квітами. Їхні сини добровільно зголосилися до німецького війська. В засіданню брав участь представник вищого військового проводу. Розгублений і переляканий запитав я його, чи військовий провід допустить до цього величезного злочину?.. Але кожне подібне питання було ліквідоване вказівкою на приказ вождя. Наслідки були жахливі. Дотепер мирна й щаслива країна, перемінилася в огнище безконечних повстань, а замість плянованого знімчення, прийшла навгашена ненависть цілого народу. Це є приклад для багатьох інших подібних подій. Обожання брутальної сили було безграничне. На всіх тих, котрих сумління ще не замовкло, не зверталося уваги, або усувалось; між цими найкращих вояків, визначних героїв на яких з одушевленням дивилася молодь нашого народу.

Ні, тепер є ще тільки одна, однісінька дорога в будуччину. Дорога безоглядного, щирого покаяння, дорога упокорення перед Богом. Нарешті зроблено кінець жахливому мордуванню. Нарешті зломлено безмірний терор насилуючий сумління. Нарешті є можливий новий початок. Це буде тяжка дорога. Ми будемо мусіли йти нею зігнені під тягарем безімонного терпіння. Однак це є дорога в будуччину, шлях нового життя, бо тут мають також своє значіння потіха й обітниця вознесення Христового. Господь засів на свойому троні, наш Спаситель, що в свойому Божому милосерді взяв на Себе гріхи світа, Котрий нічого іншого не хоче тільки, щоб грішник навернувся і жив. Владу обняв Той, що вміє мати співчуття над нашими слабостями, бо і Він був так само спокушуваний як і ми. Він обіцяв, що "тростинки приломленої не доламле, й льону, що куритись почав, не погасить". На троні засів Той, що Сам є вічною незбагненою любовю; гнів Якого є тільки вербуванням Його любови, караючою лозиною батьківської милости.

Перед нами новий початок. Якже ж воно має прийти до нового життя? Це може статися, коли в кожного з нас зокрема прийде до нового початку. Коли в тебе і в мене пічнеться життя нової людини, народженої з Христового духа й любови. Не очікуй на других, не шукай винних, не обвинувачуй. Відкинь від себе всяку гіркість, всяку ненависть, всякий гнів і всяке обурення. Лице людства, лице людини сотвореної на образ і подобину Божу, було в проминувших роках безмірно спотворено, збезчещено, зтортуровано. Тепер має бути твоїм невідкладним святим старанням, це лице очистити спершу в тебе самого на те, щоб ми могли знову дивитися на себе як вільних людей, як людей Божих. Щоб ми могли себе зустрічати як діти одного небесного Отця. Він, що не соромиться зватися нашим братом, вознісся, щоб засісти поправиці Отця. Своїм лицем Він приніс перед Бога правдиве обличчя людини. В цьому єдино містяться всі обітниці для людського роду, правдива гідність, воля і мир для нас людей.

Аміньо

БІБЛІОТЕКА УКРАЇНСЬКОГО ЄВАНГЕЛИКА

1. ХТО МИ? - Декілька завваг про науку і завдання Укр.Єванг.Реф. Церкви.
   I. Наклад - Майнц-Кастель 1946 /30x21/,3 сторн. 200 примірників.
   II. Наклад - Франкфурт /Майн 1946 /31x21/, 2 сторн. 1000 прим.

2. БОРОВСЬКИЙ В. - Дорогі у Христі Брати та Сестри... /Обіжник/ Марбург 1946 /30x21/ 1 сторн. Наклад 300 прим.

3. БОРОВСЬКИЙ В. - Найпевніший шлях до кращої будуччини народу. Слово до української еміграції. Женева 1947. /30x21/ 16 сторн. Відбитка. Наклад 110 прим.

4. УКРАЇНСЬКИЙ ЄВАНГЕЛЬСЬКИЙ ЗІЗД, що відбувся в днях 29.У.-2.УІ. 1946 р. в Ошаві, Онтарщина /Канада/. Женева 1947. /30x21/. 8 сторн. Відбитка. Накл. 110 прим.

5. БОРОВСЬКИЙ В.- Пам'яти проповідника Теодосія Довгалюка,1907-1943. Женева 1947. /30x21/ 7 сторн. і 3 світлини. Наклад 110 прим.

6. БОРОВСЬКИЙ В. - Дещо про український євангелизм. Женева 1947. /30x21/ 9 сторн. Наклад 110 прим.

7. ГАРАСИМЕНКО П. - Чи віра є вигадкою темних людей? Женева 1947. /30x21/ 7 сторн. Наклад 110 прим.

8. БОРОВСЬКИЙ В. - Чи можна ще вірити в Бога? Женева 1947 /30x21/ 9 сторн. Наклад 110 прим.

9. БРУНС Г. - Чи справді так тяжко вірити в Бога? Переклав з нім. мови В.Боровський, Авгсбург 1946 /20,5x14/, 15 сторн. Наклад 3.000 прим.

10. БОРОВСЬКИЙ В. - Ласка Божа. Женева 1947. /30x21/ 8 сторн. Наклад 110 прим.

11. БОРОВСЬКИЙ В. - Любов нелицемірна /Слово про добросусідські взаємовідносини/ Женева 1947 /30x21/ сторн.8. Наклад 110 прим.

12. БРУНС Г. - Чи існує диявол? Переклав з нім.мови В.Боровський. Женева 1947. /30x21/ 10 сторн. Наклад 150 прим.

13. РІТТЕР К.Б. - Хрест і свастика. /Проповідь на день вознесення Христового/. Переклав з нім.мови В.Боровський. Женева 1947 /30x21/ 7 сторн. Наклад 150 примірників.

-----:::::-----